

РОЗДІЛ 5 – МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 811.111 : 371.315 : 373.6

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ РУБІЖНОГО РІВНЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Александрова О.Ф., к. пед. н., доцент, Александров В.М., к. пед. н., доцент
Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
alexandrov1902@rambler.ru

Стаття розглядає проблему формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції рубіжного рівня в умовах сучасної середньої школи. Розглянуто процеси вивчення та використання мови як дії, що розвивають ряд загальних і комунікативних мовленнєвих компетенцій. Показано складові сформованої іншомовної комунікативної компетенції, які мають забезпечити можливість ефективної взаємодії з навколишнім іншомовним середовищем, окреслено елементи мовленнєвої комунікативної поведінки. Визначено необхідність застосування різних підходів до формування та розвитку іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції в середніх загальноосвітніх закладах.

Ключові слова: загальні і комунікативні компетенції, лінгвокраїнознавча компетенція, складові іншомовної комунікативної компетенції, мовленнєва комунікативна поведінка.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНОЯЗЫЧНОЙ ЛИНГВОСТРАНОВЕДЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПУБЕЖНОГО УРОВНЯ УЧЕНИКОВ СРЕДНИХ УЧЕБНЫХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Александрова Е.Ф., Александров В.М.
Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, Запорожье, Украина
alexandrov1902@rambler.ru

Статья рассматривает проблему формирования иноязычной лингвострановедческой компетенции рубежного уровня в условиях современной средней школы. Рассмотрены процессы изучения и использования языка как действия, развивающие ряд общих и коммуникативных речевых компетенций. Показаны составляющие сформированной иноязычной коммуникативной компетенции, которые должны обеспечить возможность эффективного взаимодействия с окружающей иноязычной средой, выделены элементы речевого коммуникативного поведения. Обозначена необходимость применения различных подходов к формированию и развитию иноязычной лингвострановедческой компетенции в средних общеобразовательных заведениях.

Ключевые слова: общие и коммуникативные компетенции, лингвострановедческая компетенция, составляющие иноязычной коммуникативной компетенции, речевое коммуникативное поведение.

FORMING THRESHOLD LEVEL OF FOREIGN LINGUISTIC AND COUNTRY STUDY COMPETENCE OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS

Alexandrova O.F., Alexandrov V.M.
Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine
alexandrov1902@rambler.ru

The article is devoted to the problem of forming threshold level of foreign linguistic and country study competence in a modern secondary school. It considers the language study processes as a tool, developing a number of general and communicative competencies. There have been shown the components of a foreign language communicative competence already formed, which should enable effective interaction with the foreign environment. The need for different approaches to the formation and development of foreign linguistic and country study competence in secondary schools has been highlighted.

Key words: general and communicative competencies, linguistic and country study competence, components of a foreign communicative competence, verbal communicative behavior.

Ураховуючи нові соціальні замовлення суспільства щодо підвищення рівня іншомовної освіти в усіх освітніх ланках, особливу увагу сьогодні привертає можливість забезпечити зростання ефективності процесу формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції рубіжного рівня в умовах сучасної середньої школи. Інтенсифікація навчання іноземної мови в сучасних загальноосвітніх закладах як продуктивний спосіб поліпшення іншомовної підготовки учнів середніх шкіл передбачає зміни якісних чинників навчального процесу та досягнення бажаних результатів за рахунок активізації діяльності учнів та оптимізації управління вчителем процесом навчання. Проблему формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції досліджували Є.М.Верещагін, В.Г.Костомаров, М.А. Нефедова, Т.В. Лотарева, Г.Д. Томахін, В.П. Фурманова [4; 10; 13; 14]. Проте більшість наукових праць розглядали зазначену проблему лише в межах формування іншомовної комунікативної компетенції. В останні роки увага науковців до проблеми формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції, як показників компетентності учасників процесу міжкультурної комунікації, значно посилилась. Аналіз науково-методичної літератури виявляє цілий ряд нових підходів до розуміння складових іншомовної комунікативної компетенції в сучасних умовах, які пов'язані з дослідженнями П.О. Бежа, Л.В. Биркун, Р.П. Мильруд, В.В. Сафонові [1; 2; 9; 12]. Водночас дослідники вказують на конкретні недоліки, які сьогодні існують в середній ланці освіти та заважають ефективному оволодінню учнями лінгвокраїнознавчою компетенцією, тобто як мовою, так і культурою інших країн. Викликом для середньої ланки вітчизняної освіти є досягнення випускниками середніх загальноосвітніх закладів рівня незалежного користувача іноземної мови B2 згідно Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти [6; 8]. Тому наша стаття про особливості формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції рубіжного рівня учнів середньої школи має викликати інтерес дослідників, які вивчають зазначену проблему.

Мета статті – розглянути особливості формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції рубіжного рівня в умовах сучасної середньої школи.

Навчально-пізнавальна діяльність на уроках іноземної мови в середній школі передбачає формування та розвиток іншомовних навичок та мовленнєвих вмінь учнів і завжди супроводжується відповідною мобілізацією творчих здібностей особистості. Кінцевою метою такої діяльності має стати оволодіння учнями іншомовною комунікативною компетенцією, що означає тверде засвоєння, набуття ґрунтовних знань, навичок, вмінь [3]. Процес оволодіння іноземною мовою розглядається як процес відображення у свідомості учнів властивостей мови і мовлення, що дозволяє правильно орієнтуватись в мовленнєвій ситуації. Йдеться про звуки мовлення (інтонація, ритм, гучність, наголос, темп звуків), напруження органів артикуляційного апарату, рухи, форми літер, які безпосередньо відображаються у свідомості тих, хто вивчає іноземну мову.

Формування іншомовних навичок та мовленнєвих вмінь учнів середньої школи відбувається, зазвичай, поза природнім іншомовним середовищем і починається зі свідомого засвоєння знань про мову і культуру, про внутрішню структуру та системні явища іншої мови в рамках шкільної програми. Як результат багаторазового виконання мовленнєвих дій у навчальних ситуаціях відбувається формування стійких навичок та їхній перехід у сферу несвідомого вживання. Це найпростіша психологічна схема, яка є основою для створення багатьох методів навчання іноземних мов, спрямованих на створення комунікативної компетенції [7].

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти розглядають вивчення та використання іноземної мови як дії, що розвивають ряд загальних і комунікативних компетенцій. Сформовані компетенції використовуються за необхідністю в різних контекстах залежно від умов та потреб для здійснення різних видів мовленнєвої діяльності. Загальні компетенції складаються зі знань, безпосередньо не пов'язаних з мовою і культурою. Комунікативна компетенція складається з:

- лінгвістичної компетенції (лексичної, фонетичної, граматичної, семантичної, орфографічної, орфоепічної);

- соціолінгвістичної компетенції (знання соціокультурних умов і вміння користуватися мовою);

- прагматичної компетенції (знання про принципи, за якими вживають лінгвістичні засоби, уміння дискурсу, злитності та зв'язності, ідентифікації типів і форм текстів, іронії та пародії) [6; 15].

На думку Л.В. Биркун, метою навчання іноземним мовам є оволодіння міжкультурною іншомовною комунікативною компетенцією та її складовими – лінгвосоціокультурною, дискурсною, стратегічною та лінгвістичною компетенціями.

Оволодіння міжкультурною іншомовною комунікативною компетенцією передбачає здатність до використання лінгвосоціокультурної, дискурсної, стратегічної та лінгвістичної компетенцій для вирішення завдань іншомовного педагогічного і реального спілкування в основних сферах – міжособистісній (ситуації в побутовій сфері), інформаційній (навчальні, професійні, наукові ситуації) і художній (ситуації в культурній та літературній сферах).

Оволодіння іншомовною лінгвосоціокультурною компетенцією передбачає здатність використовувати особистісну, соціальну, загальноосвітню, соціокультурну та соціолінгвістичну компетенції для ефективного спілкування з носіями культури і мови, що вивчається, з метою взаєморозуміння, встановлення та удосконалення взаємовідносин та співпраці, а також для отримання досвіду.

Оволодіння іншомовною дискурсною компетенцією передбачає здатність до індивідуальної діяльності, іншомовного реального і педагогічного спілкування з урахуванням стильових, жанрових, референційних та організаційних особливостей.

Оволодіння іншомовною стратегічною компетенцією передбачає здатність формувати, використовувати й удосконалювати не тільки в педагогічному спілкуванні, але також упродовж усього свідомого життя в реальному іншомовному спілкуванні комунікативні, навчальні та індивідуально-когнітивні стратегії (планування, виконання, контроль, що включає виправлення чи компенсацію, передбачення, осмислення, запам'ятовування, порівняння, аналіз) та загальні способи навчально-творчої діяльності, тобто різні типи поєднання навичок та вмінь для досягнення комунікативних цілей.

Оволодіння іншомовною лінгвістичною компетенцією передбачає засвоєння знань мови як системи (категорії лексики, фонетики, орфографії, граматики, речення, тексту, дискурсу, жанру, стилю) і навичок використання мови як засобу спілкування (стилістичних, лексичних, граматичних, орфографічних, вимовних, візуальних, кінестетичних) [2].

П.О. Бех вважає, що серед вищезгаданих компонентів провідне місце належить лінгвосоціокультурній компетенції, до складу якої входять:

- особистісна компетенція (знання, власні риси характеру, навички та вміння використовувати їх, формувати та розвивати впевненість, відповідальність, евристичні здібності, естетичний, емоційно-вольовий і моральний досвід критичного ставлення до себе та самооцінювання);

- соціальна компетенція (знання, навички та вміння користуватися системою цінностей суспільства, досвідом міжособистісного спілкування; неупередженого і толерантного ставлення до інших та здатність поводитися за діючими правилами поведінки у процесі спілкування);

- загальноосвітня компетенція (знання, навички й уміння критично застосовувати досвід вивчення рідної мови; виховання й світогляд, а також знання про людей і процеси в різних сферах життя);

- соціокультурна компетенція (знання, навички та вміння критично орієнтуватися в основних відмінностях, особливостях, перевагах та досягненнях культур країн, мова яких вивчається як іноземна; висловлювати свою обґрунтовану думку щодо нової культури і

порівняння культур загалом, розуміти реалії культури, що вивчається; толерантно, з повагою, ставитись до інших культур);

- соціолінгвістична компетенція (знання, навички та вміння інтерпретувати і використовувати мовні й мовленнєві одиниці, тексти та ситуації з урахуванням лінгвокраїнознавчих реалій і соціолінгвістичних, родових, вікових, професійних, національних та територіальних особливостей тих, хто спілкується) [1].

Р.П. Мильруд розглядає поняття «компетентність» як комплексний особистий ресурс, що забезпечує можливість ефективної взаємодії з навколишнім середовищем у тій чи іншій сфері. Дослідник вважає, що компетентність можна розглядати як комплекс ключових компетенцій спеціалістів. У сучасному світі такі компетенції включають грамотний рівень володіння мовою (literacy), комп'ютерну грамотність (information technology skills), володіння способами вирішення проблем (problem solving skills), гнучке інноваційне мислення (flexibility and adaptability to innovations), схильність і здібність до неперервної освіти (life long study).

У загальному розумінні «компетентність» означає відповідність встановленим критеріям і стандартам, володіння активними знаннями, здатність володіти ситуацією і досягати результатів (від латинського слова *compeete* - підходити, добиватися). Поняття «іншомовна комунікативна компетенція» входить до загального поняття мовної компетенції і включає лінгвістичний компонент (знання граматики і лексики), дискурсивний компонент (комунікативне володіння мовою), прагматичний компонент (досягнення комунікативної мети), стратегічний компонент (подолання комунікативних невдач) і соціокультурний компонент (володіння нормами поведінки). Підхід щодо розвитку компетентності в мовній освіті виступає як альтернатива підходу щодо розвитку знань, навичок, вмінь, які обмежують мету навчання вузько предметною освітою і недостатньо враховують сутність компетентності сучасної людини не тільки у своєму суспільстві, але й у міжнародному товаристві [9].

Формування країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції передбачає залучення тих, хто вивчає іноземну мову, до культурних цінностей інших народів, що стає базовим змістом дисципліни. Проте, вчителю іноземної мови необхідно розрізняти поняття країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції. Країнознавчу компетенцію розглядають як сукупність знань про країну, мова якої вивчається, а також здатність використовувати національно-культурний компонент мови з метою спілкування [10]. Країнознавча компетенція утворює комплекс знань про специфіку культури країни, вмінь і навичок оперувати ними. Під специфікою розуміють структуровану сукупність відомостей про культуру народу певної країни: соціальні цінності, норми, традиції, звичаї; спосіб життя; соціокультурний портрет країни, її народ та мова; історичний та культурний фон, особливості історичної пам'яті народу; ментальність тощо [12].

Існує також поняття культурно-країнознавчої компетенції, що передбачає не лише наявність специфічних культурно-країнознавчих знань, але також навичок й умінь, що забезпечить досягнення взаєморозуміння в ситуаціях іншомовного міжкультурного спілкування [5].

Країнознавче насичення змісту предмету починається вже на початкових етапах навчання іноземної мови, що вимагає нових підходів до відбору та структурування змісту навчання, коли кожний компонент структури, наприклад уроку, буде збагачений інформацією про культуру іншої країни (знання, мовний матеріал, ситуації, теми, навички й уміння). Усі навчальні дії мають бути спрямовані на міжкультурну комунікацію та забезпечувати зв'язок національної культури з культурою країни, мова якої вивчається. Саме тому іноземну мову слід розглядати як засіб спілкування, як засіб залучення учнів до культури іншого народу. Сьогодні це стає домінуючою стратегією навчання іноземних мов, зумовлюючи завдання формування лінгвокраїнознавчої компетенції учнів середньо освітніх навчальних закладів. Однак виконання такого складного завдання пов'язано з цілою низкою факторів (мовленнєва

і немовленнєва комунікативна поведінка, фонові знання), що також мають бути враховані в процесі навчання іноземної мови.

Лінгвокраїнознавчу компетенцію розглядають як володіння особливостями вербальної та невербальної поведінки носіїв мови в комунікативних ситуаціях. До складових лінгвокраїнознавчої компетенції належить мовленнєва та немовленнєва поведінка. Мовленнєву поведінку формують знання лексичних одиниць з національно-культурним компонентом семантики, вміння і навички адекватно володіти ними в умовах міжкультурної комунікації, а також уміння використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння в ситуаціях опосередкованого й безпосереднього міжкультурного спілкування. Немовленнєва поведінка передбачає володіння невербальними (кінесичними, проксемічними і паралінгвістичними) знаннями, уміннями і навичками. До структури немовленнєвої поведінки входить володіння такими засобами спілкування: кінесичними (жести, міміка, контакт очей); проксемічними (пози комунікантів, тілесні рухи, дистанція між учасниками під час спілкування); паралінгвістичними (ритміка, мелодика, інтонація, паузація, фонації, вигуки) [14].

Оскільки лінгвокраїнознавча компетенція окреслює не лише мовленнєву, але також і немовленнєву поведінку, вважаємо доцільним знайомити учнів з найбільш типовими прикладами немовленнєвої поведінки в інших країнах та впроваджувати інші форми спілкування (не лише вербальні) на уроках іноземної мови.

Доцільно зауважити, що для успішного формування лінгвокраїнознавчої компетенції стають необхідними фонові знання, тобто знання про країну та її культуру, відомі усім мешканцям країни, мова якої вивчається (на відміну від загальнолюдських або регіональних). Під фоновими знаннями розуміють такі, що є характерними для громадян конкретної країни і здебільшого невідомі іноземцям, що ускладнює певною мірою процес спілкування, оскільки взаєморозуміння неможливе без принципового ототожнення обізнаності учасників процесу комунікації із дійсністю, що їх оточує [11]. Наприклад, кожному британцю шкільного віку відомо, що означає аббревіатура UK, як виглядає прапор Великої Британії, який називають Union Jack, який зміст мають національні традиції. Так, традиції святкування Різдва асоціюються в кожній країні Європи з багатьма поняттями, кожне з яких пов'язане не тільки зі святковими заходами, але також з відповідною активністю людей. Тому розуміння та сприйняття культури інших народів та розширення фонових знань викликає необхідність ознайомлення з іноземними звичаями за допомогою відповідних аутентичних текстів, діалогів, пісень і танців або інших елементів фольклору, залучення учнів до проведення міжнародних та національних різноманітних свят. Фонові знання реалізуються за допомогою відповідних мовних засобів, таких, як фонова лексика та національні реалії. Для ефективного формування іншомовної лінгвокраїнознавчої компетенції необхідно знайомити учнів з такими лінгвоспецифічними структурами, що найбільш яскраво відображають національні особливості культури носіїв мови й середовища їх існування.

Розуміння саме таких лінгвоспецифічних структур становить певну частину фонових знань учнів середньої школи. Лексику, що відрізняється фонами (рівень лексичного поняття при цьому збігається), називають фоною. Фоновими реаліями можуть бути назви матеріальних речей, історичних подій, державних установ, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот, що притаманні тільки певним націям і народам, і які відносять до безеквівалентної лексики [13].

Безеквівалентні слова не перекладаються, а їхнє лексичне значення розкривається шляхом тлумачення. Як приклад, можна навести англійські назви транспортних засобів: cabs, double-deckers; назви свят: Boxing Day, Late Summer Bank Day, Guy Fox Day.

Отже, для формування лінгвокраїнознавчої компетенції необхідно виконати цілу низку відповідних дій, а саме:

- розробити програму навчання, орієнтовану на оволодіння іноземною мовою і культурою (національні особливості, універсальні риси);
- визначитися з автентичним підручником, що міститиме комплекс автентичних матеріалів і використовуватиметься у процесі навчання як основний;
- підібрати і структурувати додаткові інформативні матеріали для навчання (тексти, аудіо тексти, відеофільми, пісні, вірші тощо);
- створити програму іншомовних позааурочних заходів, пов'язаних з культурою інших країн (міжнародні свята, карнавали, ярмарки, концерти).

Додаткові тексти для читання за своїм змістом мають відтворювати реальні соціальні стосунки, містити правила поведінки за кордоном, включати основні відомості про культуру і повсякденне життя людей, міжособистісні відносини, національну самобутність, історію та мистецтво інших народів.

На всіх етапах навчання іноземної мови в загальноосвітніх закладах дуже ефективними виявляються малі форми фольклору: віршики, лічилки, скоромовки, пісні. Такі прийоми залучення до іншої культури доцільно проводити у порівнянні з малими формами національного фольклору, що буде збагачувати світогляд і духовність учнів та сприяти формуванню лінгвокраїнознавчої компетенції. Зазначений підхід може стати важливим для інтернаціонального виховання учнів як представників світової спільноти.

Отже, комунікативні компетенції в різних видах іншомовної комунікативної діяльності розвиваються у взаємозв'язку, але вимагають використання різних підходів до кожної з них. Іноземна мова має розглядатись не лише як засіб комунікації, але також як елемент культури інших націй тому, що оволодіння іноземною мовою безумовно означає процес оволодіння культурою інших народів. Домінуючою стратегією навчання іноземних мов має стати формування лінгвокраїнознавчої компетенції учнів загальноосвітніх навчальних закладів, що вимагає подальших досліджень складових лінгвокраїнознавчої компетенції та елементів мовленнєвої та немовленнєвої комунікативної поведінки, а також ефективного використання автентичного країнознавчого та лінгвокраїнознавчого матеріалу в процесі навчання іноземної мови в середніх загальноосвітніх закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех П.О. З позицій комунікативної орієнтації / П.О. Бех // Іноземні мови. – 2002. – №1-2. – С. 34-40.
2. Биркун Л.В. Зміст та структура пояснювальної записки до програми навчання іноземним мовам для середніх загальноосвітніх шкіл / Л.В. Биркун // Впровадження нових технологій та наукових розробок у викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах України. – Запоріжжя : Прем'єр, 2002. – С. 57-59.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Ред. В.Т. Бусел. - К. : Перун, 2002. - 1440 с.
4. Верещагин Е.М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М. : Рус. яз.,1990. – 269 с.
5. Голованчук Л.П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Голованчук Людмила Павлівна. – К., 2003. – 340 с.
6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

7. Корчажкина О.М. Соотношение сознательного и бессознательного при обучении иностранному языку / О.М. Корчажкина // Иностранные языки в школе. – 2004. - №7. – С. 24-30.
8. Крючков Г.Г. Визначення базового рівня володіння іншомовним спілкуванням у Держстандарті з іноземних мов / Г.Г. Крючков // Впровадження нових технологій та наукових розробок у викладання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах України. – Запоріжжя : Прем'єр, 2002. – С. 15-28.
9. Мильруд Р.П. Компетентность в изучении языка / Р.П. Мильруд // Иностранные языки в школе. – 2004. - №7. – С.30-36.
10. Нефедова М.А. Страноведческий материал и познавательная активность учащихся / М.А. Нефедова, Т.В. Лотарева // Иностранные языки в школе. – 1987. – № 6. – С. 26-28.
11. Роман С.В. Методика навчання англійської мови початковій школі : навч. посіб. / С.В. Роман. – К. : Ленвіт, 2005. – 208 с.
12. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 3. – С. 17-24.
13. Томахин Г.Д. Лингвострановедение. Что это такое? / Г.Д. Томахин // Иностранные языки в школе. –1996. – №6. – С. 22-27.
14. Фурманова В.П. Межкультурная коммуникация и лингвокультуроведение в теории и практике обучения иностранным языкам / В.П. Фурманова. – Саранск, 1993. – 124 с.
15. Яценко Л.М. Вчителям про основні положення Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти / Л.М. Яценко // Іноземні мови. – 2004. - №2. – С.57-59.

REFERENCES

1. Beh P.O. Z pozicij komunikativnoi orientacie / P.O. Beh / Inozemni movi. – 2002. – №1-2. – P. 34-40.
2. Birkun L.V. Zmist ta struktura pojasnjuval'noi zapiski do programi navchannja inozemnim movam dlja serednih zagal'noosvitnih shkil / L.V. Birkun / Vprovadzhennja novih tehnologij ta naukovih rozrobok u vikladannja inozemnih mov u zagal'noosvitnih navchal'nih zakladah Ukraini. – Zaporizhzhja: Prem'єr, 2002. – P. 57-59.
3. Velikij tлумachnij slovník suchasnoi ukrains'koi movi / Red. V.T. Busel. - K.: Perun, 2002. - 1440 p.
4. Vereshhagin E.M. Jazyk i kul'tura: Lingvostranovedenie v prepodavanii russkogo jazyka kak inostrannogo / E.M. Vereshhagin, V.G. Kostomarov. – M.: Rus. jaz.,1990. – 269 p.
5. Golovanchuk L.P. Navchannja uchniv osnovnoi zagal'noosvitn'oi shkoli kul'turno-krainoznavchoi kompetencii na urokah anglijs'koi movi : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Golovanchuk Ljudmila Pavlivna. – K., 2003. – 340 p.
6. Zagal'noevropejs'ki Rekomendacii z movnoi osviti : vivchennja, vikladannja, ocinjuvannja / [nauk. red. prof. S. Ju. Nikolaeva]. – K. : Lenvit, 2003. – 273 p.
7. Korchazhkina O.M. Sootnoshenie soznatel'nogo i bessoznatel'nogo pri obuchenii inostrannomu jazyku // Inostrannye jazyki v shkole. – 2004. - №7. – P. 24-30.
8. Krjuchkov G.G. Viznachennja bazovogo rivnja volodinnja inshomovnim spilkuvannjam u Derzhstandarti z inozemnih mov // Vprovadzhennja novih tehnologij ta naukovih rozrobok u vikladannja inozemnih mov u zagal'noosvitnih navchal'nih zakladah Ukraini. – Zaporizhzhja: Prem'єr, 2002. – P. 15-28.

9. Mil'rud R.P. Kompetentnost' v izuchenii jazyka // Inostrannye jazyki v shkole. – 2004. - №7. – P.30-36.
10. Nefedova M.A., Lotareva T.V. Stranovedcheskij material i poznavatel'naja aktivnost' uchashhihsja / M.A. Nefedova, T.V. Lotareva // Inostrannye jazyki v shkole. – 1987. – № 6. – P. 26-28.
11. Roman S.V. Metodika navchannja anglijs'koi movi pochatkovij shkoli: navch. posib. / S.V. Roman. – K.: Lenvit, 2005. – 208 p.
12. Safonova V.V. Kul'turovedenie v sisteme sovremennogo jazykovogo obrazovanija / V.V. Safonova // Inostrannye jazyki v shkole. – 2001. – № 3. – P. 17-24.
13. Tomahin G.D. Lingvostranovedenie. Chto jeto takoe? / G.D. Tomahin // Inostrannye jazyki v shkole. – 1996. – №6. – P. 22-27.
14. Furmanova V.P. Mezhkul'turnaja kommunikacija i lingvokul'turovedenie v teorii i praktike obuchenija inostrannym jazykam / V.P. Furmanova. – Saransk, 1993. – 124 p.
15. Jacenko L.M. Vchiteljam pro osnovni polozhennja Zagal'noevropejs'kih Rekomendacij z movnoi osviti // Inozemni movi. – 2004. - №2. – P.57-59.

УДК 377.5:78.071.2

ОСОБИСТІСНА АДАПТАЦІЯ МУЗИЧНОГО РЕПЕРТУАРУ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ВИКОНАВСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ ДИТЯЧИХ МУЗИЧНИХ ШКІЛ

Йоркін В.В., Черняк Є.Б.

*Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького,
ул. Гетьманська, 20, Мелітополь, Україна*

evgenya1551@mail.ru

У статті розкрито специфіку особистісної адаптації музичного репертуару в учнів дитячих музичних шкіл. Визначено, що кожному типу виконавця відповідає певний комплекс психолого-виконавських якостей. Корекція музичного репертуару здійснюється згідно з реагуванням окремих виконавців на ситуацію сценічного виступу (універсальні, репродуктивні, комплексуючі), а також з урахуванням індивідуально-психологічних відмінностей майбутніх музикантів.

Ключові слова: психолого-виконавські якості, музичний репертуар, адаптація, інструменталісти, темперамент.

ЛИЧНОСТНАЯ АДАПТАЦИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРА В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПСИХОЛОГО-ИСПОЛНИТЕЛЬСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ ДЕТСКИХ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛ

Ёркин В.В., Черняк Е.Б.

*Мелитопольский государственный педагогический университет им. Б. Хмельницкого,
ул. Гетманская, 20, Мелитополь, Украина*

evgenya1551@mail.ru

В статье раскрыта специфика личностной адаптации музыкального репертуара у учащихся детских музыкальных школ. Обозначено, что каждому типу исполнителя соответствует определенный комплекс психолого-исполнительских качеств. Коррекция музыкального репертуара осуществляется в соответствии с реагированием отдельных исполнителей на ситуацию сценического выступления (универсальные,